

MENTOR

LIST ZA SREDNJEŠOL-
SKO DIJASTVO. URE
JUJE DR. ANT. BREZNIK

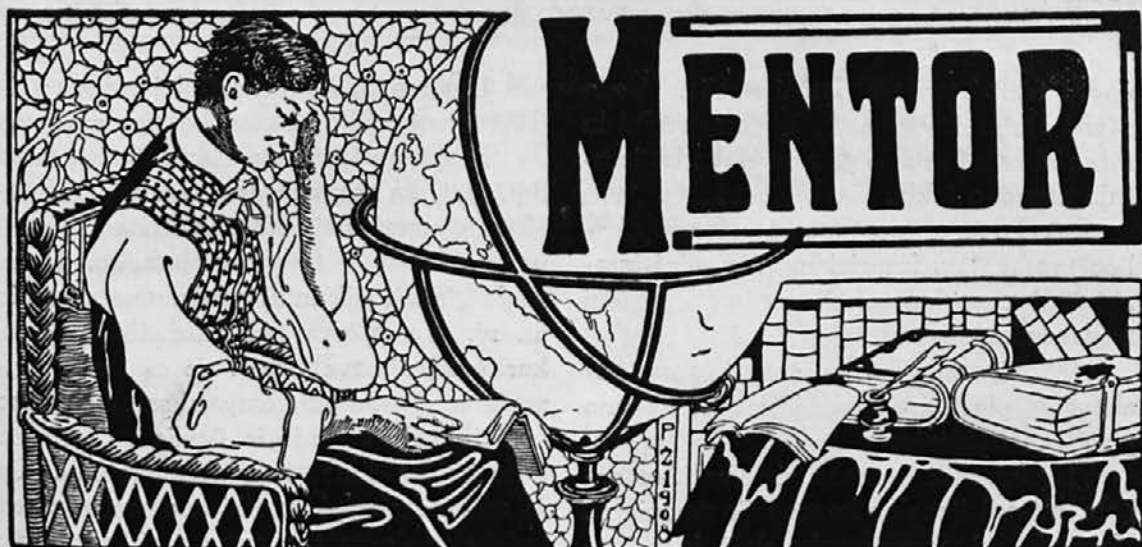
LETNIK VII. ZA L. 19¹⁴/15

ŠT. 7.

VSEBINA:

Najnovejši pojavi v obrazovalni umetnosti. (Prof. G. Porenta)	121
Preobrazba v rastlinstvu. (Prof. Fr. Pengov)	123
Homerjeva Iliada. (Prof. Fr. Omerza.) (Dalje)	126
Na Ruskem. (Potopis.) (Josip Lavližar)	131
Droblž	137

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne v mesecu in stane za dijake 2 K, za druge naročnike 4 K na leto.

NAJNOVEJŠI POJAVI V OBRAZOVALNI UMETNOSTI.

PROF. G. PORENTA.

(Konec.)

Če še opozorimo na velik razloček med kubisti in futuristi vsled dislokacije, ki futuristu dovoljuje, da razmeče predmete, n. pr. oči, svojevoljno po platnu, kubist pa si je kvečjemu dovolil, da je slikal obraz en face, nos pa v profilu, smo obdelali futuriste-slikarje, v kolikor nam jih je bilo mogoče umevati po meri prejete »milosti«.

Še nekaj točk iz manifesta futuristiki-parja.

Evropsko kiparstvo, ki ga opazuje futurist-kipar na spominkih in razstavah, je zanj zaradi svojega barbarstva in neumnosti tako žalostna prikazen, da se oko z grozo in gnusom od njega obrača. V romanskih deželah umira pod jarmom Grkov in Michelangela, v germanskih deželah se odlikuje s smešno vsiljivostjo helenizirane gotike; v slovanskih deželah pa je kiparstvo zmes grškega arhaizma, izmišljenih demonov severne literature in zablod orientalske fantazije. Skupna zmota vseh pa je, da hočejo staro kiparstvo prilagoditi moderni senzibilnosti. Zato izjavlja futurist-kipar.¹

¹ U. Boccioni (Les tendances Nouvelles 57. Prél. B. K. Dilo XI, 2, 4, 5.

1. Kiparstvo predstavlja a b s t r a k t n o rekonstrukcijo plohe in obsega, ki delata obliko predmetu.

2. Odstraniti treba tradicionalno povznesenost sujetov.

3. Pri konstrukciji sohe naj porabi kipar vse realije.

4. Treba zavreči hvalospev na marmor in bron. Kipar lahko rabi 20 raznih snovi, če to zahteva plastična emocija: steklo, les, karton, cement, beton, žimo, kože, platno, ogledala, električno luč itd.

5. Proglasimo, da je v prerezu knjige, mize, v ravnih linijah žveplenke in okvira pri oknu več resničnosti, kakor v vseh pleteninah mišic, v vseh nedrih in stegnih junakov in Vener, ki polnijo z navdušenostjo neozdravljivo neumnost kiparjev naše dobe.

6. K novim plastičnim idejam pridemo le s pomočjo zelo modernih predmetov. Če je torej potrebno, da se dá plastični kompoziciji ritmični pogib, se sme na soho aplicirati mali motor, porabi naj se nihanje ure, parni cilindri, kolesa na zobce, turbina.

7. Ravna linija je sredstvo, ki nas more privedi k primitivnemu devištvu

nove arhitektonične konstrukcije. Toda ravna linija bo živa in se bo tresla in njena elementarna in gola resnoba bo izražala resnobo jekla.

8. To še ni plastika, ki ustvarja okoličnic predmetov, futurist mora v glini izraziti tudi atmosfero okoli predmeta (fizični transcendentalizem).

9. Kiparsko delo je most, ki spaja neskončno plastično zunanost z neskončno plastično notranostjo.

10. Iztrebiti je treba sistematično nagoto in tradicijsko konceptualno pomnikovitost. Umetnost, ki mora človeka sleči, je mrtvo-rojena umetnost.

PLAVNA OBLEKA.

11. Za vsako ceno je treba zametavati naročila na določen predmet, ker omejuje kiparja.

Furijantsko odstranimo zakone in omejenost linije in stabilnost sohe. Figuro odprimo kakor okno in zaprimo vanjo okoličnic, v kateri živi. Okolica naj se drži sohe, tistoar naj pelje na mizo, vaša glava naj predere ulico, vaša svetilka naj obesi okriljene žarke od ene hiše do druge.

Proglasimo končno, da se mora ves zunanji svet na nas zvaliti in se z nami pomešati; roka ali noga lahko odpade, ako ni potrebna za dinamični ritem. Ta ritem dosežemo, če prepletamo muskularno linijo z dinamično linijo, katera mora biti ravna.

Upajmo, da bo potrpežljivi bravec prejel zadosti »milosti«, da bo vse razumel.

K sklepu le še vprašanje, kaj je naša dolžnost, ko stopimo pred proizvode futuristične umetnosti. Kakšne križe so imeli impresionisti s filistrsko publiko, ki ni znala gledati slik in ni umela umetnikov in jih ni. Ta težava pri futuristih odpade, ker pred njihove umotvore ni treba prinesiti izšolanih oči, ampak samo krepko pest in trdo lobanjo in čevlje na kveder. Futuristična slika, smo dejali, je boj. Da se namreč okrepi estetična emocija, vsled katere se do gotove mere spoji poslikano platno z dušo gledalčeve, proglasimo, da se mora gledalec postaviti v sredi slike, da ne bo samo sledil slikarjevemu delu, ampak sodeloval pri tem delu.¹ Če n. pr. slikamo pretep na ulici: koli, pesti, divji naval kavalarije, prepleteni s snopki črt-sil, ki izražajo notranje sile pri tem konfliktu.

Te črte-sile morajo obklopiti in za seboj potegniti gledalca, da bo do gotove mere prisiljen se sam pretepati z osebami na platnu. Zato tudi v moralnem oziru ne bo futuristična umetnost brez nevarnosti kljub temu, da preganja nagoto; ne bo sicer zapeljevala z gracijoz-

nostjo, ampak z nasiljem, kakor je namignila neka futuristinja v svojem predavanju v Berlinu. Kak vpliv imajo futuristične slike, poroča »Le monde illustree« dne 24. jan. 1912. Marinetti, pesnik-borilec, govori o priliki futuristične razstave v hiši bratov Berheimov v Parizu. Začne se umetniška diskusija s poljskim kiparjem Nadelmannom. Debata se lepo razvija, toda vpliv futurističnih slik, ki so visele na steni, slik tako razkačenih, ognjenih, besnih, toda žalibog nepremičnih, je bil tako siguren, da sta se koncep debata začela navdušeno pretepati in brcati.

»Ne moremo vedeti, kaj bo s to novo

¹ H. Bernier l. c.

šolo, ker je v resnici šele v povojih. Mo- goče, da se, ko zraste, bolje obrazloži in umiri svojo nebrzdanost. Varujmo se, da pri njenem prvem nastopu ne kričimo: doli z norci. Ima zelo krasne ideje, in če bo njena mladeniška doba velika in čvrsta, bomo srečni, ako bomo mogli ploskati temu napredku.«¹

Priznavam, da teh slik nič ne razumem, ničesar na njih ne vidim. Prihodnost morda pokaže, imajo li ti umetniki prav.²

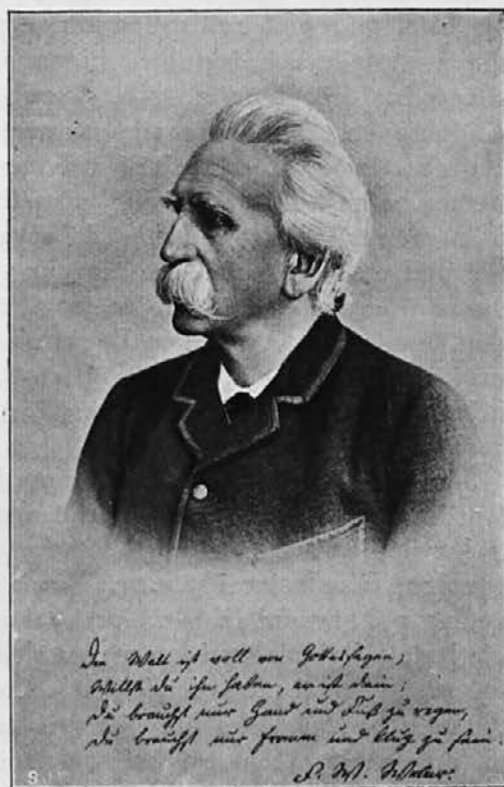
Futurizem je mehanizem, pri katerem vidimo le en del, drugo si moramo misliti. Če obvelja, bo to večja revolucija na umetniškem svetu, kakor iznajdba tiska na vednostnem, moderna kirurgija na medicinskem, avtomobil, elektrika, zrakoplovstvo na tehničnem polju. Živeli ste dosedaj na solnčni svetlobi, dihali ste zrak, imeli ste rodbino in prijatelje, delali ste; vsega tega ne bo več; na južnem tečaju je jama brez svetlobe, brez zraka, tam boste živeli brez rodbine, brez prijateljev, brez dela, to bo pravo življenje. Ne trdim tega o futurizmu, obžalujem samo, da hoče v lepi umetnosti zavzemati mesto, kamor ne spada. Hoče nekaj pridati predmetu in njegovemu pojavu, hoče umetnost komplicirati in izraziti serijo istočasnih pogibov, žalibog ne samo fizičnih, temveč tudi duševnih dojmov, duševnega stanja, hrepenjenja, bolesti in radosti. Samo govorijo še ne njegova dela, morda pride dan, da se vpričo teh del oprostimo zemlje iz navdušenja, proderemo strop in se podamo v kraljestvo meglâ.³

¹ I. Chevallier l. c.

² H. Bernier l. c.

³ I. Chevallier l. c.

V eni točki se razločuje futurizem od programov, ki so v poslednjih letih nastopali, kot izraz in geslo nove umetnosti. Futurizem je odkrit in prizna, da je negacija,

F. W. WEBER.

in sicer ne samo negacija tradicije in zakonov, ampak tudi samih notranjih predpogojev umetnosti. Edino v tem je futurizem zanimiv, ker odkriva notranje stanje sedanjega umetniškega čutenja, ker kaže korenine današnje umetniške krize.¹

¹ M. Marten: Futurismus, Dilo XII, 2.

PREOBRAZBA V RASTLINSTVU.

Kakor znano, je zamislil Karel Darwin svojo razvojno teorijo — ki jo je pa tako slabo utemeljil, da je danes popolnoma premagana v znanstvenem svetu — na podlagi izprememb, ki jih je opazoval na organih živali in rastlin; variabiliteto zovemo to prikazen v organskem svetu. Ta

izpreminjavost ima po bistrumnega angleškega opazovalca bohotni domišljiji moč, da napravi iz navadnih alg in glivic polagoma veličastno palmo v saharški zelenici in orjaško sekvojo v ameriških pragozdih, iz mikroskopskih korenonožcev in bičkovcev pa rjovečega afrikanskega leva,

PROF. FR. PENGOV.

ki jezdi prelepo Freiligrathovo žirafu, in velikanskega kita, ki požira vsak dan na milijone malih protozoov, kakor v hvaležen spomin na svoj izvor.

Darwin je bil izboren opazovalec, in da je ostal pri svojih modroslovskih izvajanjih na trdnih tleh izkušnje, bi ne bil nikdar postal oče teorije, ki je — poleg tudi dobre strani — napravila na svetu toliko zla. Opazoval je Anglež pred vsem izpremembe na kulturnih živalih in rastlinah in prenesel te izpremembe, ki so se vršile pod večšo roko umnega človeka — na prosto naravo. To je bila že prva temeljna zmeta. — A pustimo Darwina in opazujmo na kulturnih, kmetijskih rastlinah variabiliteto ali metamorfozo (preobrazbo).

Šele preobrazba gotovih organov je ustvarila iz divjih potepenik kulturne rastline, ker jim je včarala lastnosti, ki so nam dragocene. Take lastnosti so n. pr.: Mesnata korenina pri navadni in rdeči pesi, sladkorja bogata korenina pri korenju in sladkorni pesi, gomolji pri krompirju, mladike, pognale iz podzemeljske korenike pri belušu, omesenelo steblo pri kolerabi, sočnati in mesnati luskolisti pri čebuli, mesnati listi pri kapusu, ohrovtu, rožnem ohrovtu, veliki listi pri tobaku, barva listov pri zlatem bezgu in rdeči bukvi (lepotni rastlini), oblika lista pri peteršiljastem bezgu in narezanolisti brezi, ki ju je videti po parkih, cvetna glavica pri karfioli, plod pri grahu, koruzi, pšenici, jabolku, grozdju, stebelna vlakna pri lanu in konoplji, oljnato seme pri lanu, maku, ogrščici, plodove zleze pri hmelju, semenske kocine pri bombažu, cveti pri klinčku, vrtnici, mačehi, kameliji, vonj pri vijolici, žeravcu, muškatu, rožmarinu itd.

Človek si je prizadeval ob vseh časih, da kolikor mogoče pomnoži koristne lastnosti svojih rejenk. In to z uspehom. Pod njegovo roko so se odebelle in povečale: pesa, čebula, podzemljica, koleraba, karfijola, tobakovi listi in razno cvetje; zvišala se je sladkoba pese in korenja, razcepljenost listja pri leptotnem

grmovju in drevju, oljnatost raznega semenja in množina hmeljeve moke; sočnejša je postala rdeča pesa in karfijola, listje kapusovo; finejše so bile risbe in barvni toni pisanega listja (kraljeva begonija) in cvetja, okus grozdja, jabolk (ananas, kalvil) in grozdjičja, predilna vlakna, duhovi.

S kulturo je človek vedno izpreminjal oni rastlinski del, ki je imel zanj veliko vrednost.

Zakaj se niso izpremenili tudi drugi rastlinski deli? Tudi ti so zapustili ob mnogih prilikah izhrojeno pot normalnega razvoja. Toda gospodar je puščal v nemar take slučajne variacije, od katerih si ni obetal nikakega dobička. Zato so se take izpremembe v naslednjih rodovih tudi redno poizgubile. Nove lastnosti se obdržijo le in celo pomnože z neprestanim skrbnim izbiranjem. Da je Charles Darwin to dobro premislil, bi ne bil nemara prisodil slepemu slučaju, ki preustvarja z naravnim izborom (natural selection) vedno nove vrste bitij, slavne vloge umnega vrtnarja in akademično izobraženega živinorejca.

Človek, ki računa, razvija le one posebne lastnosti svojih gojenk, rastlin in živali, ki mu obetajo korist. On more pač slučajne variacije stopnjevati, ustvarjati, novih izprememb provzročati pa ne more; vzgaja pač nove pasme (rače), ne pa novih vrst. Vsaka izprememba ima svoj izvor v naravi. Ta pa ne vpraša človeka, jeli mu njeno ravnanje koristi ali ne. Naredbe matere narave stremijo za blaginjo rastlin, zato se ona ne omejuje samo na malo številce variacij, ki jih neguje umetni vrtnar in rastlinogojec.

Le povzdigni malce oko in poglej, kakšne izpremembe je vpeljala narava!

Začnimo radikalno, to je s korenino!

Ta je v obče tanka, dolga, razdeljena v vedno nežnejše stranske koreninice; njena naloga je, da kot negativno geotropični del svoje gospodarice prodira proti šolu (spodnjemu svetu), utrdi rastlino v zemlji in vsrkava v vodi raztopljene redilne snovi.

Tak je temeljni zakon korenine; a narava ga v posameznih slučajih prezira.

O tem si gotovo prepričan, ko uživaš sočno redkvico v majniku, črno redkev za malo južino, sladko repo za prikuho ali korenje v praženem koštrunu. Pri vseh teh zeliščih je korenina odebeljena.

Ali: Izruij previdno regrat ali deteljo iz zemlje in našel boš korenino razdeljeno na več delov kot zmaja s sedmerimi glavami. Pri bršljanu, ki ovija staro grajsko razvalino na Tabru, je postala preprosta korenina drugih rastlin drzna plezalka; pri vodni resi (Wasserlinse, Lemna, majhna rastlinica, ki plava v masah po mirno tekočih potokih in jih prepreza z zeleno

WEBERJEVA ROJSTNA HIŠA V ALHAUSENU
OB ČASU PESNIKOVEM.

rušo na površju) je zapriseгла popolno abstinenco za večno, izpremenivši se v vodno korenino; ne sebi v čast, pač pa v žalost mnogemu drevju, v stisko in obup lanu in detelji, sta zavrgli omela in predenica naravni značaj svojih korenin in postali svojim rediteljicam to, kar so vojne uši ubogim žrtvam v strelskih jarkih, parasitki, zajedalki. Nič boljši niso pojalniki (poletni koren) na deteljiščih in luš, ki zajeda lesko in bukev s svojimi sesalnimi koreninami. Pustimo to žalostno komitaško družbo!

Kocenj je na splošno valjast, mesnat in stegnjen; njegov heliotropizem ga vleče nasproti solncu, negativni geotropizem dviga nad zemljo; razumen, normalen ko-

cenj nosi brez mrmranja veje, liste, cvete in sadove. A glej i tu igro narave!

Kocenj se izpremeni v deblo pri drevesnih, lesnatih rastlinah; v steblo pri tulipanu, šmarnici, trpotcu, regratu; v bil pri preiminitnih graminejah (trave, zlasti žito); v podzemeljski gomolj pri dragocenem ameriškem zelišču »Solanum tuberosa«, ki mu je vojska 1914 pokazala ceno v pravi luči (1 kg pred vojsko 4—6 vin., zdaj že marsikje 20 vin.), tudi jesenski podlesek ima raje gomoljnata skladišča mesto mršavega kocnja pod zemljo; v podzemeljski krožec pri slastni sibirski in rdeči čebuli; v koreniko pri podlesni vetrnici, pri dragocenem belušu in hmelju, pri zdravilnem lapuhu in prenadležni pirnici na njivi; v podzemeljske pritlike pri nedolžni beli mrtvi, kakor tudi pri pekoči koprivi; v nadzemeljske pritlike pri slastni rdeči jagodi; v listnate veje pri belušu; zavoljo brambe domovine se je izpremenil ta Protej celo v trnje, čigar špičasti pogum ti dokáže, kadar le hočeš, glog ali njegov bratranec črni trn (trnoljica). Slavni Cezar je ljubil le rejene ljudi, češ, da le od takih je pričakovati krotke čudi; istih nazorov sta kapus in koleraba, ki imata odebeljene kocnje. Vsled uživanja kislega in presnega zelja še nihče ni podivjal. Če znajo pri bršljanu plezati že korenine, najnižji del rastline, bi bilo le čudno, ko tega ne bi mogel tudi kocenj, ki živi vendar v prvem nadstropju palače, ne pa v suterenu (podzemeljsko stanovanje), kakor gospa Radix. Tega se dobro zavedajo hmelj, predenica in nekatere vrste fižola, ki se ovijajo s svojimi stebli ob oporah navzgor; pa tudi vinska trta se ne mara plaziti z brezštevilnimi rozgami po tleh, obsojena v pogin, ampak se raje oprijema z vilastimi viticami milosrčnih murv in drugih prijateljic ter se stega proti solncu, da dobi življenja in veselja, pa ga dá pozneje tudi svetu po besedah sv. pisma: Vinum laetificet cor hominis! Pri rdeči liliji, ki raste marsikje pri nas divja, se izpremenijo popki (mladi konci kocnja) v zarodne brstiče.

HOMERJEVA ILIADA.

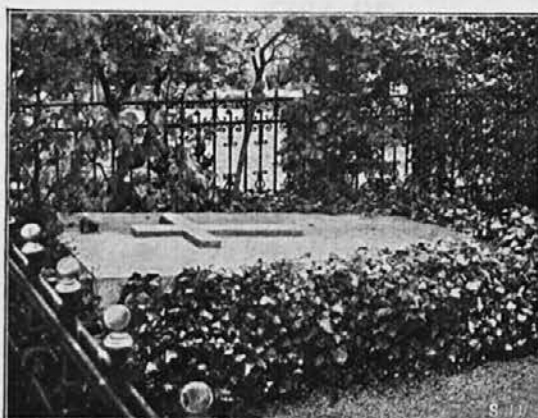
PROF. FR. OMERZA.

II. SPEV.

(Dalje.)

786. Kar pa prikaže se Iris, urna poslanka kot veter;
 Zevs jo Trojancem poslal, ščitonosec, je s hudo novico.
 Ravno posvèt so imeli pri vratih Priama kralja,
 kamor se zbralo je vse, mladina in starčki že sivi.
 Stopi do njega in zdaj brzonoga oglasi se Iris;
 glas pa je bil ji podoben Priama sinu Polítu,
 ki je kot páznik Trojancev — nógam zaupal je urnim —
 sédel na vrhu tam groba starega sam Ajsiéta,
 pazno gledáje, kdaj sem bi vdrlí od ladij Ahajci.
 Njemu podobna v obraz brzonoga oglasi se Iris:
 »Starček, čenče le prazne ljube so tvojemu srcu,
 kakor ob časih mirú, a boj neprenehoma ruje.
 Mnogo že bilo je bojev, ki jaz sem se jih udeležil,
 vendar pa takega ljudstva in toliko nisem še videl.
 Kajti kot listja veliko al peska ob morski obali
 stopa jih sem čez raván do mesta, da vnamejo bitko.
 Tebi posebno še, Hektor, naročam in tole izvrši.
 Mnogo zaveznikov namreč je v Priama mestu velikem,
 jezik raztresenih ljudstev pri teh je različen od onih;
 vsakemu, kar je oddelkov, známenje dá naj poveljnik
 ter jih popelje u boj, ko trume je svoje uredil.«
807. Pravi in Hektor spozna koj božjo poslanko po glasu.
 Brž razpusti zborovanje, vse dirja namáh pod orožje.
 Širom se vrata odpró in vunkaj udere se ljudstvo,
 pešci in čete konjikov, in hrupno vrvenje nastane.
 Zunaj pred mestom se dvíga neki vzvišeni griček,
 tam na ravnici ob strani, krog njega povsod lahko prideš,
 ki ga navadno ljudje Batiéj le nazivajo splošno,
 toda nesmrtni bogovi Grob skokonoge Miríne.
 Tukaj tedaj uvrsté se zavezniki in pa Trojanci.
816. Hektor, šop na čeladi in velik, je vodil Trojance,
 Priamov sin, in ob enem najvéč in najboljšega ljudstva
 z njim se je oborožilo, s sulico v rókah, k napadu.
819. Vrli Anhísov je sin Dardánijce vodil, Ajnéjas,
 ki Afrodita ga božja rodila je njemu na Idi,
 ko se s človekom vmrljivim združila v goráh je boginja;
 vendar ne sam, z njim bila oba sta Anténorja sina,
 Akamas in pa Arhélohos, vsakega boja veččaka.
824. Ki stanovali v Zeléji prav ob podnožju so Ide,
 ljudstvo premožno Trojancev, ki pijejo vódo Ajsépa
 temno: te vodil u boju Zikávna sin je zastavni,
 Pándaros, ki mu je lok sam Fojbos Apolon podaril.
828. Ki v Adrestéji domovje imeli so in pa Apájsu
 in Pitiéja je dom bil in gora visoka Teréje:
 te pa je vodil Adréstos in Amfios, s ščitom platnenim.
 Bila sta Méropa sina, doma iz Perkóte, ki vedel
 vsako je stvar že naprej. In dasi je sinoma branil,
 naj ne odideta v boj, je pravil le gluhim ušesom;
 kajti priganjala k temu ju črne je smrti usoda.

835. Ki pa okoli Perkóte in Práktija dom so imeli
in stanovali so v Sestu, Abídu in božji Arisbi:
Asios, Hirtakov sin, je vodil, poveljnik junakov,
Asios, Hirtakov sin, ki nesli so ga iz Arisbe
konji veliki in bistri, od brega valov Seleénta.
840. Slavnih borilcev Pelásgov rod je Hipótoos vodil
onih, ki namreč imeli so dom v velegrudi Larísi.
Te je Hipótoos vodil s Pilájem, iz Aresa roda,
Leta ki sina sta dva, Pelárgijca, Tévtama vnuka.
844. Péjroos pa je junak in Akamas vodil Tračane,
ki Helespónt valoviti móčno je delal jim mejo.

WEBERJEV GROB NA POKOPALIŠČU V
NIEHEIMU.

846. Kikonov, v sulicah večjih, poveljnik je bil pa Evfémos.
Ta je Trojzéna bil sin, vnuk Kea, ki Zevs ga ohranja.
848. Toda Pirájhmes je peljal Pajónce, z zavitimi loki,
daleč iz Amidóna, od Aksija struge široke,
Aksija, čigar se vóda prelepa po zemlji razliva.
851. A Paflagónce je vodil Pilájmenes hrabrega srca
od Enečánov, kjer divjih prebivajo mežgov plemena:
ki so krog Sésana dom in ognjišče imeli v Kitóru
in ob Parténiju reki domovje jim stalo je slavno,
dalje v Ajgálu, Kromni in Eritfnih visokih.
856. Toda Epístrofos peljal in Odios je Halizónce
daleč iz Alibe tam, kjer srebru rojstno je mesto.
858. Enomos pa ptičegled in Hromis je Mísijce vodil;
ni pa odvrnil od sebe s ptiči si črne usode,
ampak z rokó ga uničil je Ajaka sin brzonogi
v reki, kjer tudi še druge Trojance u smrt je pošiljal.
862. Forkis je Frigijce peljal z Askánijem, sličnim bogovom,
tam iz Askánije daleč; želeli so bítí se v boju.
864. Mestles in Antifos dalje sta stala Majoncem na čelu,
Talajmenéja sinova, ki ju je Gigaja rodila,
ki pripeljala sta tudi Majónce, rojene pod Tmolom.

867. Karijce Nastes pripeljal je tja, govoreče barbarski,
ki gostolistnata gora jim Ftérijcev dom in Miletos,
struga nadalje Majándra in Mikale glava visoka.
Te sta Amfímahos torej in Nastes vodnika dovedla,
Nastes z Amfímahom torej, krasna Nomíona sina,
ki je u zlatu bliščeč kot deklica v boj se napatil.
Taka nespamet! Pogina to bednega ni odvrnilo,
ampak z rokó ga uničil je Ajaka sin brzonogi
v reki, njegovo zlató Ahilej je razumni odnesel.
876. Likijce pa je privedel Sarpédon in Glavkos brezgrajni
daleč iz Likije sem od Ksanta, ki poln je vrtincev.

III. SPEV.

Ko uvrstijo oboji se hkrati z vodniki na čelu,
vdere se vojska Trojancev med vpitjem in krikom kot ptice:
kakor razlega se vpitje žerjavov pod néba obokom,
ki odbežali so zimi in dèža brezkončnim nalivom
in med vpitjem leté tja proti Okéana vódam,
ljudstvu iz roda Pígmajcev noseč pogin in pogubo,
in po zraku leteč oznanjajo borbo jim silno.
Hrabrosti polni Ahajci pa mirno korakajo tiho,
v srcu gori jim le želja, pomagati svojemu drugu.
Kakor če gorske vrhove mègla od júga zavije,
ki je pastirjem neljuba, boljša kot noč je pa tatu;
daleč le toliko vidiš pred sábo, kot vrgel bi kamen:
torej tako pod nogámi dvigne se v gostih oblakih
prah od korakanja čet, ko stopajo urno čez polje.

15. Ko pa gredoč si naproti prideta blizu že vojski,
božji junak Aleksándros za boj načeluje Trojancem,
s pantrovo kožo na rami in mečem in lokom zavitim.
V rókah pa sulici dve, okovani na koncu z železom,
urno vihti izzivaje, kar vseh je najboljših Argejcev,
v groznem da boju sovražnem svoje poskusijo sile.
Ko pa nato Menelaj zagleda ga, Aresov ljubček,
kakšnih velikih korakov da spredaj pred množico stopa,
kakor se lev vzveseli, veliko če truplo slučajno
najde mogoče jelena rogatega ali pa koze,
lačen; povžije ga slastno seveda, čeravno ga morda
brzi preganjajo psi in lovci, cvetočih obrazov:
ravno tako Meneláju srcé zaigra od veselja,
ko Aleksandra zagleda; dejal je, da kazni zločinca.
Bliskoma skoči z vozá na zémľjo, z orožjem opremljen.
30. Ko pa nato Aleksandros zapazi ga, slični bogovom,
da se je vstopil med prve, prestraši srcé se mu ljubo,
spet med tovarišev broj se umakne, da uide usodi.
Kakor če kačo zapaziš v gorskih globelih pred sabo,
hitro odskočiš nazaj in spod zašibé se ti udje,
bežal od kraja boš proč, bledica polije ti lica:
ravno tako je izgínil za množico vrlih Trojancev
spet Aleksandros nazaj, ker zbal se je sina Atreja.
Ko pa zapazi to Hektor, ga kara, rekoč sramotilno:
39. »Paris nesreče, v lepoti junak, zapeljivec in babjek,
da ne imel bi otrok in sí neoženjen poginil!
To bi želél iz srcá in mnogo bi bilo res bolje

kakor pa biti v zasmeh in drugim sovraženo bitje.
Vsi se pač lahko smeje na glas kodroglavi Ahajci,
vsi, ki dejali so zase, da vrstam junak načeluje,
ker ti postava je lepa, a hrabrost in moč ti je tuja.
Bil si li takšen takrat, ko v ladjah, plujočih po morju,
morsko prejadral valovje, ko zbral si tovarišev služnih,
in se med tujce pomešal ter krasno si ženo odvedel
tamkaj iz daljnega kraja, svákinjo vrlih borilcev,
v žalost veliko očetu, mestu in celemu ljudstvu,
kletim sovragom v veselje, v sramoto pa samemu sebi?
Nočeš počakati mar Menelaja li, Aresa ljubčka?
Zvedel potem bi, kdo mož je, ki vzel si cvetočo mu ženo.
Vedi, koristile ne bi ti citre in dar Afroditin,
niti lasje in postava, ko v prahu pred njim bi se zvijal.
Dà, bojzljivci veliki Trojanci so; kajti že davno
ležal sicer bi pod rušo kamnito za grehe storjene.»

58. Njemu odvrne nato Aleksandros, bogovom podobni:
»Hektor, zares po pravici si kregal me, ne po krivici!
Trdno in nepremagljivo srcé ti je kakor sekira,
les, ki predere pod róko možá, ki z umetno ga glavo
teše za ladjo skrbno, in daje zamáh mu močnejši:
tako je tvoje srcé, ki bije ti v prsih pogumno.
Ljubkih darov Afrodite mi zlate nikar ne očitaj!
Kajti zavreči ne sme se božjih darov velečastnih,
ki dodelé jih samí in nihče poljubno ne voli.
Zdaj pa če tvoja je volja, da jaz se borim in vojskujem,
drugi sedé naj, jim reci, Trojanci in tudi Ahajci,
mene pa in Menelaja hrabrega v sredo denite,
da se poskusiva v boju za Héleno in za imetje.
Kdor izmed naju bo zmagal in drugega v moči obvladal,
vzame imetje naj vse in ženo domov si odpelje.
Vi pa prijateljstvo drugi in zvesto zavezo sklenite,
v Troji naprej velegruđi vi bivajte, ti naj pa v Argó
vrnejo konj se rednico, na dom krasotic, u Ahajo.»
76. Pravi in Hektor z veseljem velikim zasliši besedo.
Vstopi se v sredo in vrste Trojancev nazaj zadržuje,
kopje na sredi držeč; vse vrste se vsedejo mirno.
A kodroglavi Ahajci napenjajo loke na njega,
mečejo kámenje nanj in s puščicami merijo tjakaj.
Glasno pa zdať Agamemnon, knez med junaki, zakliče:
»Néhajte, mladi Ahajci, nikar ne mečíte, Argejci!
Nekaj povedati hoče Hektor nam, čop na čeladi.»
84. To govori jim in boj pustijo in vsi obmolčijo
bliskoma. Hektor pa vstane ter pravi med njimi besede:
»Čujte, Trojanci in vi, možjé z golenjaki Ahajci,
kaj Aleksándros predlaga, ki vzrok je nastalega spora!
Drugi, tako on veli, Trojanci in tudi Ahajci,
lepa orožja naj dajo na zemljo, ki mnogo jih hrani,
on pa in Aresov ljubček, knez Menelaj, se u sredi
v boju poskusita sama za Héleno in za imetje.
Kdor izmed njiju bo zmagal in drugega v moči obvladal,
vzame imetje naj vse in ženo domov si odpelje;
mi pa prijateljstvo drugi in zvesto zavezo sklenimo.»
95. To govori jim in vsi utihnejo in obmolčijo.
Zdaj Menelaj veleglasni med njimi povzame besedo:

»Slišite zdaj pa še mene! Saj bóli med vsemi največje grizejo moje srce. Argejci se zdaj in Trojanci ločijo, mislim, pač enkrat, ker zla ste že mnogo prestali, ker se prepirava midva, a dal je povod Aleksandros. Naj bo kdorkoli od naju, ki čaka ga smrt in usoda, ta naj umrè, a vi drugi ločite se brž ko mogoče. Jagnjeti dve prinesite, belo in drugo pa črno, Zemlji in Solncu na čast, mi damo pa drugo za Zevsa. Priama moč pripeljite, zvezo da sklene osebno; kajti njegovi sinovi prevzetni so in pa nezvesti. Naj iz hudobnosti kdo ne prelomi prisege pri Zevsu! Misli mladine so namreč kot pena u zraku nestalne; če je pa starček med njimi, naprej in nazaj se ozira skrbno, da stvar kar najbolje za stranki obe se izteče.«

111. Pravi in rádosti bije Ahajcem srce in Trojancem v nadi, da vendar enkrat te vojne prebridke bo konec. Konje nazaj u vrstáh pridržé in izstopijo sami ter odložijo orožje, ki denejo dol ga na zemljo, eno do drugega blizu, malo okrog je le zemlje. Hektor pa dvoje klicarjev tjà proti mestu odpošlje, jagnjeti koj da dobita in kralja pokličeta vunkaj. Toda vladar Agamemnon Taltibija pošlje klicarja, k ladijam votlim da gre, in jagnje veli mu prinesiti. Hitro pokoren je bil Agamemnona božjega klicu.
121. Iris poslanka pa pride k Héleni zdaj beloroki, svakinji zunaj podobna, Anténorja sina soprogi, ki jo Anténorja sin imel je, vladar Helikáon, Orjama kneza hčera najlepšo od vseh, Laodiko. Najde jo notri v palači. Veliko je tkala tkanino, dvojno in temnordečo, in mnogo je vvezela bojov konje krotečih Trojancev, Ahajcev z oklepi iz brona, ki jih zaradi so nje pod Aresa róko prestali. Blizu pristopi in pravi nato brzonoga ji Iris:
130. »Pridi mi, dragi otrok, da čudežna dela pogledaš konje krotečih Trojancev, Ahajcev z oklepi iz brona! Aresa, polnega solz, ki nosili poprej so na polju eni na druge sovražno, želež si le vojne pogubne, tamkaj zdaj mirno sedé: glej, konec je divjega boja. Róke na ščitih sloné, zabodene sulice zraven. Aresov ljubček pa, knez Menelaj, in junak Aleksandros s sulico dolgo za tebe poskusila bosta se v boju; kdor pa dosegel bo zmago, za drago te ženo bo klical.«

NA RUSKEM.

(Potopis.)

18. Čez Dvino.

Poslušam, kaj jeklena mi kolesa
nevzdržno govore na poti tej,
ko pójejo mi: Le naprej, naprej!

Po ruskih železnicah se potuje prav prijetno. Že od daleč poznaš voz, v kateri ti je stopiti. Vozovi prvega razreda so višnjevi, drugega razreda rumeni in tretjega zeleni. Strogo se pazi, da stopijo kadilci v one oddelke, kjer je dovoljeno kaditi; za nekadilce (dlja nekurjaščih) so določeni posebni prostori. Tudi za snažnost je dobro oskrbljeno. Glavni sprevodnik ima dva spremljevalca ter se v navzočnosti vseh treh pregledujejo vozni listki; potem ima popotnik mir do konca svoje vožnje. V Avstriji se postopa v tem oziru preveč nadležno. Najprej te vznemirjajo sprevodniki in za njimi dohajajo pregledniki, ki jim moraš zopet vozovnico moliti pod nos.

Nekaj novega za nas je ruska karta za prostor. Poleg določene vsote za vožnjo moraš plačati namreč še neko majhno vsoto za sedež, ki ga zavzemaš v vozu. Menda je to poseben davek za državno blagajno.

Notranja oprava vozov je lična in vse teče gladko, kar odpiraš. Osobito z okni nimaš težav. V avstrijskih vozovih včasih niti korenjak ne more odpreti okna ter mora prositi soseda, naj mu pride na pomoč.

Za nami je ostalo Vilno in hiteli smo po litovskih ravninah, kjer se je videlo mnogo stoječih vodâ, podobnih malim jezerom. Pri mestu Dvinsk smo zagledali veliko reko Dvino, ki priteče izpod daljnih valdajskih hribov, in se vije mimo Vitebska, Polocka, Dvinska in Rige v zaliv Baltiškega morja. Pod istimi valdajskimi hribi kakor Dvina, izvira tudi prvakinja evropskih rek, Volga. Ko pridemo bližje nje, izpregovorimo kaj več o nji.

Mesto Dvinsk je močno utrjeno, ker je v obližju Pruskega in Švedskega. Šved-

ska seveda dandanes Rusiji ni več nevarna, toda Prusija se je razrasla v veliko državo z dobro izvežbanim vojaštvom.

Ne pozabimo Belo-Rusov, ki prebivajo v teh krajih. Ime so dobili od belkaste obleke, ki jo najrajši nosijo. Vseh skupaj ni več nego kakih šest milijonov. Hiše, mimo katerih smo se peljali, so majhne, zelo borne. Skupnih velikih vasi ni videti, ampak le maloštevilna sela. Največ je posameznih hiš brez kakega soseda, kar bi kazalo, da prebivajo Belo-Rusi rajši v samoti kakor v večji družbi. Pravijo, da je ta narod najbolj zaostal za drugimi ruskimi plemeni.

V mestecu Ostróv se je poslovil od nas neki ruski profesor, ki je rekel, da gre obiskat Puškinov grob. Aleksander Sergejevič Púškin je vsaj po imenu znan vsakemu slovenskemu izobražencu. Rojen je bil leta 1799. v Moskvi. Imel je kratko, pa viharno življenje. On in njegov sodobnik Mihael Jurjevič Lermóntov, ki je tudi rojen v Moskvi l. 1814., sta ustanovitelja modernega ruskega slovstva. Čudno, da sta oba v najboljših letih in oba v dvoboju končala svoje življenje, Puškin leta 1837., Lermóntov leta 1841. Puškin je pokopan v svetogorskem samostanu, južno-vzhodno od poprej imenovanega mesteca Ostróv.

19. V Veliki Rusiji.

Naprej, o le naprej po cesti!
Kdo tožen gledal bi nazaj?
Če že prevar se ni otresti —
poğum nas ne zapústi vsaj.

Do sedaj sem bival med Poljaki in Litovci ter se vozil skozi belo-ruske pokrajine; v pskovski gubérniji pa se je začela Velika Rusija. Proti mestu Pskov so se raztezali gozdi, zarastli z borovci in brezami, mnogo je bilo tudi njiv, posejanih z lanom. Ob železniški progi so bile naložene nepregledne vrste kratko sesekanega lesa, ki se rabi za kurjenje železniških strojev, kar je ceneje kakor premog. Tu in

tam so samevale vasice s svojo otožno sivkasto barvo, ki jo dobivajo od lesenih hiš in slamnatih streh.

Vas brez cerkve se imenuje pri Rusih *der é v n j a*; ako ima cerkev, ji pravijo *s e l ó*. Kolikor sem videl pozneje velikoruskih hiš, so bile zgrajene iz počez naloženega obrezanega lesa, ki je ob skladih ometan z malto ali primašen z mahom. Na dvorišču so hlevi, podi in razne shrambe gospodarskih potrebščin.

CESAR MAKSIMILIJAN II.

Soba za stanovanje sestoji iz velikega prostora, ki mu pravijo *i z b à*. Tu je glavna stvar peč, v kateri se kuha in peče kakor pri nas; ob peči so široke klopi za odpočitek, vrh peči služi tudi za spanje. V vsaki hiši so obešene v kotu in na stenah svete podobe, pred njimi pa visi prižgana svetilka. Mužik, ki pride v tujo hišo, se najprej odkrije, večkrat prekriža in globoko prikloni pred svetimi podobami, potem šele začne govoriti. Ako dobi ljudi uprav pri kosilu ali večerji, pravi: »S solju i hljebom«, kar pomeni, da bi jih Bog blagoslovil in jim dal, kar potrebujejo. — Če

obiskovalec česa prosi, ne prosi samo z lepo besedo, temveč tudi poklekne ter se skloni z vsem telesom po tleh. Ko odhaja, se zopet prekriža in prikloni pred podobami. Tudi v gostilnicah in dvoranah se mora vsak odkriti in pokloniti, ker se povsod nahaja kaka božja podoba (po ruskem: *obráz*). Lastnik gostilne, čeprav žid, mora vendar imeti na steni obešeno pravoslavno sveto podobo.

Obstali smo za nekaj časa v mestu *P s k o v*, ki ga objema reka Velikaja. Blizu mesta se razprostira Čudsko jezero, kamor se Velikaja izteka. Izgubili smo precej sopotnikov, ki so se odpeljali deloma po zapadni progi v Rígo, deloma po vzhodni v Staro Ruso in v Novgorod, ostali pa smo nadaljevali vožnjo v severni smeri proti Petrogradu. Na obeh straneh železnice se je videlo mnogo zapuščenega sveta, ker je premalo ljudi, ki bi obdelovali te obširne prostore.

Prevzel me je nekak nemir, ko so začeli sprevodniki klicati v odločnih daktilih: *G á č i n a*, *G á č i n a*! Spomnilo me je namreč, da smo se že zelo približali prestolnemu mestu ruske države. Gáčino obdajajo okoli in okoli drevoredi, v zatišju med njimi pa je skrito nemo granitno zidovje, visoko, dolgo in široko, krasno po vnanje, kakšno mora biti šele znotraj, saj je last samega carja. Tu je posebno rad bival Aleksander III. s svojo družino. Res lepo, idilično bivališče, samo topovi, ki gledajo s svojimi žreli skozi zidovje, ne delajo prijetnega vtiska. Torej še v tem kraju, kjer bi pričakoval brezskrbnega odih in neskajenega miru, grozi pogin morilno orodje. Naj nihče ne zavida venčanim glavam zlatega prestola.

V obližju Petrograda je še več carskih gradov (*Krásnoje Seló*, *Cárskoje Seló*, *Pavlovsk*). Nisem želel, da bi videl te razkošne stavbe, ker je z vsem bleskom združenih veliko žalostnih spominov na preteklost. Usoda ni pisana samo revnim, marveč še bolj prvakom. Vendar sem si Gáčino vsaj površno ogledal. Zanimal me je pomnik, ki so ga postavili carju Pavlu I.

Ta vladar se je rad sprehajal tu okoli, toda ljudstvo se ga je zelo balo. Vsak, ki je šel mimo grada, je snel klobuk in ga držal tako dolgo v roki, da se grad ni več videl. Pavlova mati, Katarina II., je bila nenavadno slavljena carica, njen sin pa surov in silovit, da je vse bežalo pred njim. Saj je sam rekel o svojih podanikih: »Ta pasji rod se mora vladati z bičem.« Vršile so se neprestane smrtne obsodbe, pota v Sibirijo pa so bila polna pregnancev. Ljudje so si mislili: Caru ni prav v glavi — toda govoriti kaj takega si nihče ni upal. Rastlo je Pavlovo trinoštvo, toda rastlo je tudi število zarotnikov. O polnoči so udrli v njegovo spalnico in ga napadli v postelji. Car je hotel ubežati, toda grof Pahlen ga je udaril z zlato tobačnico (s tisto, ki mu jo je bil Pavel sam podaril) po glavi, da je omedlel. Car je v sami srajci ležal na tleh, zarotniki so ga suvali z nogami in potem zadavili. To se je zgodilo 11. marca 1801., ko je bil Pavel šele peto leto vladar ruske države.

20. Petrograd.

Od daleč vглеdaš mesto zaželeno, povrnjena veselja je zamuda, in plačani so poti polni truda, srce se dviga ti razveseljeno.

Bilo je treba precej poguma, da sem doslej obiskal že dva kraja, kjer mi ruska visoka vlada ni dovolila bivanja, namreč Čenstohov in Vilno. Večje predrznosti pa menda nisem mogel učiniti, kakor to, da sem se pojavil tudi v preslovnem mestu carstva, v Petrogradu, kamor bi ne bila smela stopiti moja noža. Tako je bilo namreč zabeleženo v popotnem listu. Ako me v Čenstohovi in v Vilnu niso prijeli, me menda tudi tukaj ne bodo.

Seveda me je vso pot, posebno ko sem se bližal prestolnici ob finskem zalivu, mučilo vprašanje: Zakaj so te izključili ravno iz Petrograda? Ali je bil kak povod, da nisem smel v mesto? Meni ni znan nobeden. Kdo bi se bal človeka moje vrste? Bi li imela mogočna ruska država po meni kakšno škodo? Ali se je to zgodilo iz nagajivosti? Da bi se otrešel vseh

pomislekov, nisem mogel drugače, kakor da sem si rekel: Zato je prepovedano, ker je prepovedano.

Nepotrebno je omenjati, da mi je živahno utripalo srce, ko sem se na varšavskem kolodvoru v Petrogradu tiščal skozi množico. Podpirala me je sicer zavest, da sem čisto pošten človek, toda drugi ljudje nas nikdar ne sodijo tako dobro, kakor se sami sodimo. Naj se zgodi, kar hoče, le v mesto!

Napravil sem ta-le načrt:

Prva skrb bodi ta, da hranim vso nepotrebno prtljago na tistem petrogradskem kolodvoru, s katerega se bom pozneje odpeljal v Moskvo. Ta kolodvor je Nikolajevski ob vzhodnem oddelku mesta. Druga skrb naj je, da se poučim, kateri vlak bi bil najbolj pripraven za odpotovanje iz Petrograda proti Moskvi in kdaj ta vlak odhaja. Ko sem spravil oboje v red, sem se napotil v mesto na ogled z upanjem, da me ne bo nihče imel za popotnika, ko se bom prazen sprehajal semintja. Glavne dele Petrograda in njegove največje znamenitosti imam itak že po večjem v glavi, torej mi ne bo treba nikjer prositi kakega pojasnila.

Pozval sem izvožčka in se pobotal z njim, da me pelje za en rubelj od enega kolodvora do drugega. Ne morem povedati, kako lepa se mi je zdela ta vožnja. Radovedno sem gledal iz ličnega vozička na ljudsko vrvenje; vse se je umikalo moji vpregi in kmalu bi bil mislil, da se peljem v triumfu po sijajnih trgih in ulicah. Najprej sva ubrala pot po Zabalkanskem prospektu, od tu sva zavila na desno v Zagorodni prospekt ter došla na Vladimirov trg, kjer sem videl veliko cerkev s peterimi pozlačenimi kupolami. Z Vladimirovega trga sva krenila zopet na desno in se pripeljala skozi nekaj manjših ulic na Nikolajevski kolodvor.

Izvožček je bil jako postrežljiv človek, menda zato, ker je dobro zaslužil. Komaj je obstal s svojo kočijo pred kolodvorskim vhodom, že je od daleč klical nosača, naj prevzame mojo prtljago ter jo nese »dlja hranenija« v pisarno za blago do istega časa, ko jo zopet vzamem. V pisarni so mi

dali potrdilo o prejeti stvari in sedaj sem bil prost. Le toliko sem obdržal, kar se je lahko spravilo po žepih, drugo me je čakalo do odhoda.

Izprva sem si ogledal kolodvorsko okolico in si jo dobro vtisnil v spomin. Potem sem se vstopil pred bronasti pomnik Aleksandra III., razmišljeval o carjevi krepki postavi in o njegovem konju, o katerem bi rekli mi, da je najtežjega pincgavskega plemena. Ob pomnikovi železni ograji, ki je, kakor jezdec in konj, izdelana iz masivnega blaga, sem laže nekoliko mislil o velikem trenutku svojega življenja.

V Petrogradu sem, broječem blizu dva milijona prebivalcev; v prestolnici ogromnega, skrivnostnega ruskega carstva; v največjem trgovskem mestu Baltiškega morja. Čeprav Petrograd ni srce Rusije, ker to je Moskva, je pa vendar glava ruske države. Francozi ga primerjajo oknu, ki je obrnjeno proti Evropi (*Peterbourg est la fenêtre, par laquelle la Russie regarde en Europe*). Od tu so opazovali Rusi napredek zapadnih držav in ga prilagodili svojim potrebam. Iz Petrograda je šla evropska omika v notranjščino carstva ter segala vedno bolj med barbarske rodove, da so začeli gledati svetlobo nove luči. Peter Veliki je dobro vedel, da se bo Rusiji le tedaj odprla pot proti zapadu in da bo le tedaj izpremenil azijsko državo v evropsko, ko bo dobil reko Nevo in obrežje finskega zaliva v svojo oblast. Zato mu je bila glavna naloga, da odrine Švede iz teh pokrajin in jih potisne v Skandinavijo. To se mu je posrečilo. Potem se je poprijel z vso vnemo težavnega grajenja Petrograda, ki se je, akoprav ležeč ob robu države, razrastel od tedaj do danes v mesto svetovnega pomena.

21. Nevski prospekt.

Nisem sam, prijatelj! Govor
napačen je tvoj,
misli raznih brez števila
vedno je z menoj.

Spustil sem se po največji in najbolj obljudeni ulici, ki ji pravijo **Nevski prospekt**. (Na Ruskem se imenujejo

vse široke in ravne ulice prospekti.) Razteza se od vzhoda proti zapadu in se končuje ob levem bregu reke Neve prav tam, kjer se nahajajo velika državna poslopja. Ako omenim, da je ta ulica skoro pet kilometrov dolga in 35 metrov široka, ima čitatelj malo pojma o njeni obsežnosti.

Dočim iščejo južni narodi ohladila v senčnih drevoredih, da se izognejo pekočemu solncu, se nasprotno v Petrogradu in v drugih severnih krajih vse veseli solnca in gorkote. Zato so najbolj obiskovane tiste ulice, ki so odprte proti vzhodu in jugu. Prav radi tega ima Nevski prospekt posebno v dopoldanskih urah polno obiskovalcev. Četudi so poletenski dnevi zelo dolgi v Petrogradu — solnce vzhaja o kresu ob 2. uri 43 minut zjutraj, zahaja pa ob 9. uri 22 minut zvečer — se vendar prebivalci ne naveličajo svetlobe.

Počasi sem stopal naprej, ogledoval masivne stavbe in ljudsko vrvenje ter kmalu spoznal, da se tu združuje ves promet. Pred oči ti stopa toliko raznovrstnosti, da ne moreš nobene stvari natančneje ogledati, ker gre vse prenašlo mimo in te odvrta ena reč od druge. Najbolj so me motile uniforme, ki jih je v Rusiji vse polno od učenca do generala. Skoro vse nosi carsko suknjo. Pa tudi vznemirjale so me v začetku, in sicer zato, da bi se ne bil vstopil pred mene kak čuvaj postave z vprašanjem: »Kdo si?« Ustrašil bi se bil takega nagovora, ker me je spremljevala zavest, da hodim po nedovoljenih potih in da se utegnem ujeti v slučajno mrežo.

Čez Nevski prospekt peljejo trije mostovi, pod katerimi so napeljeni odtoki reke Neve. Petrograd je namreč zgrajen na močvirnem svetu ter je mnogo poslopij sezidanih na kolih. Da bi se pospeševalo osuševanje, napravili so več kanalov in čez nje mostove. Prvi most je Aničkov, drugemu pravijo Kazanski, tretjemu pa policijski.

Blizu Aničkovega mostu opaziš med palačami prostoren trg z nasadi, s sprehajališči in s klopki za počitek. Sredi trga stoji na visoki granitni podlagi ponosita

ženska podoba, ogrnjena s hermelinovim plaščem. V desni roki drži žezlo, v levi venec, okoli vratu pa ji visi razno nakitje. Kras pomnika te privabi bliže, da izveš, kaj imaš pred seboj. To je carica Katarina II., ki je s krepko roko vladala Rusijo dolgih 34 let (1762—1796) ter pogumno nadaljevala delo Petra Velikega. Bila je sovrstnica avstrijske cesarice Marije Terezije. Gotovo čudno naključje, da sta ob istem času dve ženi-vdovi sedeli na cesarskem prestolu ter bili obe modri in mogočni, da so njuni podložni prav lahko pogrešali moške vladarje. S srečnimi zmagami nad Turki je povečala carstvo ob jugu, pri delitvi poljske države pa ob zapadu. Vse večje stavbe so se zgradile za Katarine II. Poleg tega je imela v svoji ponosni vnanjosti nekaj na sebi, kar jo je odlikovalo med ženstvom in kar ji je dajalo še posebno veljavo kot carici. Teža se je tudi sama zavedala. Nekateri zgodovinarji trdijo, da je bila Katarina II. glede zmoglosti in delavnosti največja, kar je bilo sploh vladaric. Ker je storila toliko koristnega v prosep države, dobila je častni naslov »severna Semiramida«.

Med stavbami Nevskega prospekta zavzema posebno odlično mesto pravoslavna Kazanska cerkev, ki ji pravijo »Sobor Kazanskoj božje Materi«. Ta čudna zgradba, ki sestoji zunaj in znotraj skoro iz samih stebrov, je venčana z mogočno kupolo. Mnogo ljudi je dohajalo vanjo, zato sem se jim pridružil tudi jaz. Videl sem, kako globoko so se klanjali, velike križe delali in pobožno poljubovali svete podobe. Med podobami, ki se imenujejo ikóni, ima prvo mesto čudodelna Kazanska Marija, Kazanska zato, ker so jo leta 1579. našli v Kazanu, mestu v bližini Volge, vzhodno od Moskve. Najprej so jo prinesli v Moskvo, od tu pa v Petrograd, kjer je v veliki časti. Marija, z milim, pa vendar resnim obličjem, ima rdečo obleko in drži v naročju božje Dete, ki kaže na svojo mater.

Ne smemo pozabiti katoliške cerkve sv. Katarine, ki se nahaja

tudi na lepem prostoru Nevskega prospekta. Prostorna in svetla zgradba je bila sezidana leta 1763. V njej je grobišče zadnjega poljskega kralja Stanislava Avgusta Poniatovskega († 1789).

Ob koncu Nevskega prospekta sem zavil nekoliko na desno ter dospel skozi orjaški obok na velik, s palačami obdan trg. Glavna med njimi je carska palača »Zimnij dvorec«. Tukaj torej prebiva samodržec, ki vlada 162 milijonov ljudi, stanujočih v Evropi in Aziji. Zato je rekel car Aleksander III., da Rusija ni država, ampak del zemlje. Ako bi tujec tudi ne vedel, kdo da tukaj prebiva, bi vsaj čutil, da so ta poslopja nekaj posebnega, da niso odločena za stanovanje navadnim ljudem. Palača, zgrajena v največjem merilu, ima rdečkasto barvo, kakor sploh vsa carska poslopja v Petrogradu. Ker sestoji tlak iz kamenitih plošč, slišali so se moji koraki precej trdo, kar me je opomnilo, da naj stopam mehkeje po trgu. Pri vseh vhodih so stale namreč straže, gotovo ne le za parado, temveč tudi za kaj drugega. Zato sem si upal gledati le od daleč na to skrivnostno, s kipi in raznimi okraski ozaljšano zidovje in si predstavljal samo v duhu prebivalce, ki se sprehajajo po notranjih dvorinah.

Sredi trga se vzdiguje 46 metrov visok pomnik. Na vrhu stoji angel, držeč v eni roki križ, z drugo pa kažoč proti nebu. Križ naj bi spominjal carje trpljenja, ki je združeno z visokim dostojanstvom; roka pa, ki kaže navzgor, naj bi jih potrjevala v zaupanju na božjo pomoč. Pomnik je dal postaviti car Nikolaj I. leta 1834. Gotovo so carji in carice že mnogokrat gledali na to višino, osobito ob težkih urah, ko ni bilo drugje dobiti nobene tolažbe.

22. Pamjatnik Petrá Velikágo.

Na silnem granitnem podstavu ponosen se vranec pení, na vrancu pa Peter Veliki, car ruske države sedi.

Vsa zgodovina Petrograda, kakor ruske države sploh, se suče okoli carja Petra Velikega, ki je vladal od leta 1689. do 1725.

On je zgradil prestolnico ob Finskem zalivu ter odkazal Rusiji čisto drugačno smer. Zato mu je Katarina II. postavila pomnik, veličasten ne le glede vnanjosti, temveč tudi tako duhovito zasnovan, da je v ponos Petrogradu. Poleg tega je zgrajen na tako odličnem kraju, da ga dela okolica sama še bolj znamenitega.

Na južni strani pomnika je raztegnjen lično urejen park, ob čigar koncu kipi proti nebu glasovita *I z a k o v a k a t e d r a l a*, ki ni samo prva cerkev carske prestolnice, temveč se prišteva prvim stavbam na svetu. Vsak se čudi njeni velikosti ter krasoti njene oprave. Zidali so jo iz granita in marmorja dolgih štirideset let in dovršili leta 1858. Glavna kupola, visoka 82 metrov, razliva zlati sijaj daleč naokrog; štiri manjše kupole, tudi pozlačene, so njene tovarišice. Notranjščina hiše božje meri 111 metrov po daljavi in 96 metrov po širjavi. Pravijo, da je stala vsa zgradba več kakor 23 milijonov rubljev.

Ob zapadni strani Petrovega pomnika se vleče dolgo poslopje, v katero pelje visok obokan vhod, okrašen s stebrovjem in z raznimi kipi. Glavna barva palače je bela, semintja z rumenimi presledki, kar dela vtisk, kakor da bi videl avstrijsko poslopje. Tukaj je *s e d e ž s v e t e g a s i n o d a*, tistega visokega tribunala, kjer se razsojajo vse verske in cerkvene zadeve ruske države. Peter Veliki je ustanovil sveti sinod na ta način, da je odpravil moskovski patrijarhat ter sebe postavil za vrhovnega poglavarja cerkve. Bil je car in papež v eni osebi, kar so še dandanes njegovi nasledniki. Pri zborovanju svetega sinoda predseduje sicer petrograjski metropolit, toda car ima tu svojega namestnika, ki ima naslov vrhovnega prokuratorja. Ta ni duhovskega, ampak svetnega stanu ter ima tako oblast, da se brez njegovega dovoljenja ne potrdi noben sklep svetega zbora. Ako se spomnimo, kakšno veljavo je imel n. pr. vrhovni prokurator Pobjedonoscev, potem smo na jasnem, da je ruska cerkev izročena milosti ali nemilosti carjev.

Vzhodno stran pomnika zavzema zopet ogromno poslopje z visokim stolpom. Imenuje se *a d m i r a l i t e t a*, ker ima tukaj svoje prostore pomorska uprava. V njej je tudi muzej, v katerem se hranijo vse važne stvari, ki so v kaki zvezi z marino.

Slednjič omenjamo še severno stran, kjer teče reka Nevá. Ta prihaja iz Ladoškega jezera ter končuje svoj samo 67 kilometrov dolgi tek v valovih Finskega zaliva, oziroma Baltiškega morja.

Videli smo odlično pomnikovo okolico, oglejmo si sedaj pomnik. Podlaga, ki stojita na njej konj in jezdec, je iz ene same granitne skale tako velikega obsega, da so jo z največjo težavo spravili tja, od koder je ne premakne nihče več. Na njej se vzpenja krepak konj, oprt z zadnjima nogama ob skalo, sprednji dve pa drži v zraku, kakor bi hotel siloma zbežati, toda ne more, ker ga jezdec drži za brzde. Pod desno zadnjo nogo se zvija kača, ki bi rada pičila konja, ako bi ga mogla. Konjski hrbet je pogrnjen z levjo kožo in na njej sedi Peter. Desno roko ima stegnjeno, z levo drži vajeti. V skalo so vsekane samo štiri besede, ki pa povedo več, kakor še tako umetno sestavljen napis. Čita se v cirilici: »Petru Pervomu Ekaterina Vtoraja 1782«. Čudno da se na drugi strani skale čita v latinskem jeziku: »Petro primo Catharina secunda«, ko vendar Rusi niso bili nikdar prijatelji latinščini. Sicer pa pomnik nima nikakega okraska, a se vendar prilega okusu bolj nego še tako fino delo. Izvršil ga je francoski kipar Falconet. Pomnik, s katerim je ovekovečila carica Katarina II. ne le Petra, ampak tudi samo sebe, je najstarejši v Petrogradu. Čeprav je nastalo od l. 1782. mnogo javnih spominkov, se vendar ne more nobeden meriti z opisanim.

Car Peter je tako čudovita prikazen, da je težko umeti njegove duševne lastnosti. Naredil je iz Rusije to, kar je še dandanes: da ni več azijska, ampak evropska država. Četudi ni bila obdana s kitajskim zidom, bila je vendar pred Petrom skoro tako neznana kakor Kitajska. Iz-

trgal jo je iz stare dobe ter presadil na nova tla. Za učenost Peter ni imel zmisla, toliko večje zmožnosti pa za telesno delo. Bil je jako krepke narave, nad dva metra visok, torej tudi v tem oziru »velik«. Vsa-ko delo mu je šlo od rok; tudi del, ki je opravljajo težaki, se ni sramoval, držeč se ruskega pregovora: »Ničevo glavnomu čelovĕku malo« (nič ni velikemu možu premajhno). V Zaandamu na Holandskem je tesal ladje ter si nadel ime Peter Mihajlov, da bi ga ne bili spoznali. V arhangeljskem pristanišču je plezal kakor mornarski vajenec po vrveh, delal omare in stole, popravljaj ure, drl zobe in pil žganje. Tak mož, popolno rokodelskega duha, je bil poklican za močočnega vladarja.

Kjer stoji sedaj Petrograd, se je razprostiralo močvirje, Peter pa je sklenil, da mora nastati ondi veliko mesto, in nastalo je, akoprav v osornem podnebjju ob 60. stopinji severne širjave. Iz vseh delov carstva so hiteli ljudje skupaj, da so kopali, vozili in zasipali; pravzaprav so oblasti kar same določevale, kdo da mora iti v Petrograd delat, in če ni šel prostovoljno, moral je iti prisiljen. Kakor so pošiljali zločince v Sibirijo v pregnanstvo, tako so pošiljali kmetiško ljudstvo v Petrograd na delo. Da je šlo hitreje naprej, pomagali so tudi vojaki. Kopali so jarke za odtok vode in za osuševanje močvirja; v mehka tla so zabijali kole kot podlago za poslopja;

kamnoseki so obdelovali skalovje, stavili škarpe ob reki Nevi in pokladali debele plošče za tlak, ki je še dandanes tako močan kakor je bil takrat. Najbolj so potrebovali zidarjev. Da bi jih dobili prav veliko, se ni smelo vsled carskega ukaza v vsej državi nikjer graditi novih hiš, da so bili zidarji primorani, iskati dela v Peterburgu. Sploh je narod vse pretrpel, kar je Peter od njega zahteval, in zahteval je tudi to, da naj spoštuje svoje tirane. Omeniti pa moramo, da Peter ni le ukazoval ljudem in nadzoroval dela, temveč je tudi sam veliko delal. Bil je car in težak v eni osebi; postavil si je leseno hišo, v kateri je prebival in vodil zgradbo mesta, sploh bil vsem zgled vztrajne pridnosti. Leta 1703. so se začeli staviti temelji in delo je napredovalo tako hitro, da je Peter že l. 1712. oklical Petrograd za prestolnico ruske države.

Sicer pa je Peter pokazal mnogokrat trdo in neusmiljeno srce ter se čestokrat vdajal hudim strastim. Imel je tako silovit značaj in tako krepke, ne železne, ampak jeklene živce, da je opravljaj službo rablja ter nekoč štiriinštiridesetim vstašem sam glave posekal. Kakega drugega vladarja bi bili zarotniki že zdavnaj strmoglavili, toda Peter je s svojim odločnim značajem in stroгим nastopom tako čudovito vplival na ljudstvo, da mu ni upalo nasprotovati.

DROBIŽ

»Svetovne vojske« 10. sešitek je pravkar izšel kot dopolnilo k 9. sešitku, ki je nadaljeval s popisi bojev na jugu. V 10. sešitku so priobčena zanimiva pisma slovenskih vojakov, ki stoje tam doli nasproti sovražniku. Znanstvena revija »Čas« je v zadnji svoji številki objavila o »Svetovni vojski« priporočilo, v katerem poudarja pomen tega dela zlasti v tem, da zbira »Svetovna vojska« gradivo za delo »Slovinci in svetovna vojska«. Tudi 10. sešitek je nov tak donesek. Na ovitku 10. sešitka je objavljen tudi spored celega dela »Svetovne vojske«. Iz tega sporeda se naročniki lahko prepričajo, da bo delo »Svetovna voj-

ska« v resnici zanimivo in bogato z ozirom na naše slovenske razmere v sedanji vojski. »Svetovna vojska« bo objavila tudi popise bojev med nemškimi, avstrijskimi in japonskimi četami, med Rusi, Turki, Angleži in boje v zraku. Posebno zanimivo se bodo čitela pisma Slovencev, ki se nahajajo v raznih ujetništvih, katera bodo priobčena v enem prihodnjih sešitkov. — 10. sešitku »Svetovne vojske« je bil priložen tudi krasen zemljevid Evrope. »Svetovna vojska« se naroča v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani.

Štempihar. Zgodovinski igrokaz v treh dejanjih. Spisal Peter Bohinjec. V zbirki Na-

rodne igre Slov. Straže. Ljubljana 1914. Peter Bohinjec pozna življenje našega ljudstva do zadnjega srčnega vlakenca. Njegov Štempihar razodeva iste prednosti. Štempihar ni izmišljen, ampak je zgodovinski narodni junak, ki ga Gorenjci dolgo ne bodo pozabili. Vse, kar stari ljudje o njegovi silni moči pripovedujejo, je Bohinjec z veliko marljivostjo zbral in s še večjo spretnostjo strnil v živahen igrokaz, v katerem je po močeh upošteval dramatična pravila. Prvo dejanje se vrši v lopi Jahačeve gostilne v Kranju, na semanji dan. Kmetje z dvema učiteljema vred zanimivo razpravljajo o neverjetnih činih orjaškega

Tretje dejanje se razvija v Jahačevi gostilni. Sloves Štempiharjevih del nevzdržno napreduje. Ravno sedaj je postavil cel parizar pokoncu, da drugega niti ne omenjamo. A Lah Galja ga še vedno ne more videti, posebno še, ko mu sedaj Štempihar pritisne razbeljeno podkev osla šentjoškega cerkovnika na čelo. Oblanec tudi še vedno »obla« skupaj z Galjem in grajskim pisarjem Vidicem, ki ga je Štempihar tudi močno razžalil. Naenkrat nastane zunaj šum, Štempihar pomoli glavo skozi okno, a ko jo potegne nazaj, čuti, da je čepinja počila pod Oblančevim udarcem. Jahaška ga ljubeznivo obveže in naloži na voz, da bo

MATIJA KORVIN (SLOV. KRALJ MATJAŽ).

Štempiharja. Le-ta se je pravkar vrnil s Hrvaškega z utihotapljeno soljo in tobakom. Graščinski oskrbnik Galja, Italijan po rodu, ga zato zalezuje, a prijeti se ga ne upa, pač pa je ravnokar zaprl njegovega brata Jurja. Kovaški pomočnik Oblanec Galju pomaga, ker ga je bil Štempihar nekoč pošteno pooblaš. Tako se nad Štempiharjem »zbirajo oblaki«, dasi mu Jahaška, stara vdova, razodene svojo iskreno ljubezen, za katero se pa nerodni ciklop skoro ne zmeni. V drugem dejanju Štempihar reši svojega brata iz ječe brdske graščine, a grajski ga z Oblančevo pomočjo zvežejo, spečega v gostilni in ga privedejo v graščino, kjer se mora boriti z medvedom. Medved se mora vdati na največje veselje stare Jahaške, ki jo je ljubezen pritirala na mejdan in ki je bila zaobljubila trikrat petdeset povsem prediva, če medved omaga.

še enkrat videl cerkev sv. Mihaela, patrona olševske soseske. — Bohinjec je za ta igrokaz veliko študiral. Drugače bi ne bil mogel Štempiharja razviti tako mojstrsko, pa v tako kremenitem jeziku in naravnem slogu, ki je poln cvetk iz narodne modrosti. — Ali je nameraval pisatelj še druga vprašanja rešiti, ne vem, pač pa se mi je ob Štempiharjevem umiranju zelo milo storilo in namesto »prosi zanj« sem nehote vzdihnil: »Prosi za nas!« Na vsak način pa je v Štempiharju izrečeno genljivo slovo gigantskim časom. Ni drugače, tuji kulturi se ni mogoče več ustavljati, pa saj taka, kakor jo baron Zois predstavlja, je blagonosna, a Galjeva je zelo enostranska. »Zvit je Lah. Ne upa se me naravnost napasti, pa si je izmislil zvijačo, da me počasi pripravi ob moč. Pa naj le počaka! Še nisva napravila zadnjega računa.« Ker se je celo samoljubno užaljeni Oblanec zvezal s tujcem in prijel za laško kladivo, mora gigantski predstavnik domačih tradicij pasti, ker se ne more ukloniti drobnim postavam, dasi ima »cesarja rad kakor samega sebe«. Ljubezen je Bohinjec nekako tako obdelal in dramatično razvil kakor Boleslav Prus v svoji Straži: Štempihar za to nima smisla in na zadnjo uro pravi, da mu ni žal, da ni dosti maral za ženske.

Jos. Šimenc.

Veliko število sužnjev pri Grkih in Rimljanih. V tretji satiri prve knjige smatra Horacij za poniževalno, da ima kdo samo deset sužnjev. Seveda, saj je Avgust prepovedal, v testamentu več nego $\frac{1}{5}$ sužnjev oprostiti; kvečjemu sto jih sme biti deležnih te milosti. Torej 500 sužnjev pri hiši ni bilo nič nenavadnega. Žena Apulejeva je odstopila sinu manjši del svojega posestva na deželi, a vendar je pripadalo zraven 400 sužnjev. Pod Avgustom je zapustil oproščene, kljub mnogim izgubam

v državljanski vojski, še vseeno 4116 sužnjev. Scaurus jih je imel čez 4000 mestnih in toliko kmečkih. Kakor čitamo pri Seneku in Pliniju, so imeli nekateri 10.000, da celo 20.000 sužnjev; tako da razumemo Platona, ko smatra v svoji Republici za samo po sebi umevno, da ima v Atenah vsak bogatin več kot petdeset takih nesrečnih bitij. In res, ljudsko štetje Demetrija Phalerskega l. 309. pred Kristusom je pokazalo v Atenah na 20.000 meščanov in 10.000 metojkov 400.000 sužnjev (ženske niso vštete). V Sparti je prišlo na 36.000 meščanov 244.000 helotov in 120.000 periojkov, ki so se oboji le v tem ločili od sužnjev drugod, da jih gospodarji niso smeli usmrtiti in v tujo deželo prodati. V Korintu so jih našli 460.000, na Ajgini 470.000. To so bili potomci prvotnih premaganih prebivalcev, vojni ujetniki ali kupljenci. Kot suženjska tržišča so posebno slovela: Chios, Samos, Kypros, Ephesos, Athene, najbolj pa Delos: Strabo pravi, da so v njegovem času kilikijski morskí roparji tu oddali v enem dnevu mirijade sužnjev. Pa saj ni bilo drugače mogoče, saj si Aristotel niti svoje vzorne ljudovlade ni mogel misliti brez takih državljanov brez pravic. Za pravega državljana je nečastno, da bi se umazal s hlapčevskimi deli, zato naj bo za vsako opravilo poseben suženj, tako kakor je menil Demokrit: Sužnje rabim kakor ude svojega telesa, vsakega za kaj drugega. Tako srečamo v Rimu nad 120 različnih vrst: atrienses, cubicularii, secretarii (za pisma), lectores, introductores, nomenclatores (so imenovali imena sužnjev), dispensatores (oskrbniki), kopališčniki, kuharji, pokušalci, tabellarii (pismonoši), nosilci, konjači, vratarji (priklenjeni na verigi) etc., etc. Crassus je imel samo tesarjev in zidarjev nad 500. Ker jih je toliko in ker se smatrajo le kot orodje, ki ima dušo, pa čisto različno od drugih, tako da Platon smatra za znak dobro vzgojenega moža, da kdo svoje sužnje zaničuje: zato ni čudno, če Pollio nekaznovan vrže sužnje v ribnik, češ, da ostrige najbolje teknejo, če so se zredile s človeškim mesom; ali če Avgust sužnja obesi, ker je snedel prepelico; ali če rimska dama z ostrim železom suje in zbada sužnje, ki jo češčejo in barvajo. J. Š.

Rousseau o ljubezenskih spisih. L. 1758. je pisal znani francoski modrijan Rousseau enciklopedistu d' Alembertu: »Slikajte nam ljubezen, kakor hočete: zapeljuje, ali pa ni ljubezen. Če ste jo slabo narisali, spis ne ugaja, če ste jo dobro narisali, vam zasenči vse (dobro), kar jo spremlja. Njeni boji, njena zla, njene bolečine, nas bolj ganejo, nego če ne bi zadela na nobeno oviro. Namesto da bi te žalostne posledice odbijale, jo store še bolj

privlačno. Tako sladka podoba neopazno omehkuži srce. Pri strasti (ljubezni) občuduješ to, kar vodi k uživanju, prezreš pa, kar muči. Nihče ne smatra, da je sam dolžan biti junak (kakor je morda tisti, ki nastopa v spisu), in dasi dovoljeno ljubezen občuduje, se vda nedovoljeni.« Tako strogo je sodil Rousseau o poveličevanju čutne ljubezni l. 1758., tri leta pozneje pa je sam izdal najstrastnejši roman 18. stoletja, ki ga je bil že pet let hranil v miznici. J. Š.

Prepričano bogatajstvo (ateizem) je nemogoče, ker še nihče ni dokazal, da ni Boga. Tudi tistim, ki odkrito izjavljajo, da so ateisti, se vedno vsiljuje misel na starega Boga, posebno pa njih dejansko življenje kljub nasprotnemu zatrjevanju kaže več ali manj sledov vere v osebnega Boga. Tako pripoveduje Fr. Coppée v knjigi ‚La bonne souffrance‘ o možu, ki je vso svojo darovitost posvetil temu, da bi ljudem izrval vero iz srca. Po več letih mu za smrt zbolí ljubljena hčerka. Ob njeni postelji močni bogotajec sklene roke v molitev: O Bog, pomagaj mi! Ti jo reši! Francis Cobbe pravi, da so ateisti otroci, ki se igrajo ob vhodu v jamo, katere globine ne poznajo: tekajo noter in vun in jo nekoliko preiskujejo, pa vedno tako, da dnevne svetlobe ne izgube popolnoma izpred oči, tako da še vedno lahko pridejo ponje starši in prijatelji. Tako tudi bogotajec še vedno živi od luči krščanstva in naravne vere, vedno še ohrani blagodejni stik s tistimi, ki živijo v polni svetlobi vere. Zakaj kaj bi bilo, če bi naenkrat ne mogel iz votline nazaj! Kakšna tema razbrzdanega poželenja in neukročenih strasti! J. Š.

Postanek srednjevisokonemškega epa Das Nibelungenlied si misli učeni dr. Rihard Kraik takole: Pesnik iz spremstva pasavskega škofa Wolfgerja, najbrž duhovnik, je obdelal, videč, da so z vladanjem Leopolda Slavnega nastopili mirnejši časi, ki so obetali večjih dvornih praznikov, pripovedko, zajeto iz narodne pesmi v dvorski obliki svojega časa, da jo je prednašal l. 1200. pri slovesnosti, pri kateri je bil Leopold z mečem opasan (Schwertleite). Takrat je bil navzoč tudi Walther von der Vogelweide. Ta mož in drugi (n. pr. mogoški nadškof Konrad) so pesnika ostro kritizirali, češ, da so nekatera dejanja premalo utemeljena, da zaradi prekrutih značajev Kriemhilde in Brünhilde trpi čast nemških ženâ sploh (primeri: Waltherjevo pesem: »Ihr sollt sprechen willekommen!«), da pesnik ni dosti upošteval pripovedke o Siegfriedu in da bi se bil tudi oblikovno lahko bolj oziral na tedanje dvorske nazore. Vse to je avtor izboljšal in je priredil pesnitev v obliki, kakor jo mi poznamo kot Nibelungenlied, za poročno

slavnost, ki se je vršila na Dunaju l. 1203. (Die Kultur, 1914, 4, 351—60.) J. S.

Friedrich Wilhelm Weber je bil rojen dne 25. decembra 1813 v Alhausenu pri Driburgu na Westfalskem. Njegov oče je bil gozdar. Rojstno hišo nam predstavlja naša slika. Fr. W. Weber si je izvolil zdravniški poklic, ki ga je zelo vestno izvrševal do svoje smrti. Deloval je tudi nad 30 let zelo marljivo kot deželni poslanec v Berlinu. Bil je velik ljubitelj narave in zato jo tako lepo opeva in slika v raznih svojih poezijah. Že iz mlada se je zanimal za novo in staro nemško slovstvo in zgodovino ter se je zgodaj začel tudi sam vaditi v pesništvu. V poznejših letih se je uril zlasti s prestavljanjem švedskih (Tegnér) in angleških (Tennyson) poezij na nemški jezik. Weber je bil silno marljiv in strog do samega sebe; nobene pesmi ni izdal, dokler ni bila popolnoma opiljena. Zato se ne smemo čuditi, da je izdal šele v 65. letu svoje dobe (l. 1878.) svoj prvi veliki umotvor, lirično-epično pesnitev »Dreizehnlinden«, ne smemo se pa čuditi tudi, da je takoj s tem delom dosegel svetovno slavo! Krasno nam slika pesnik blagodejno delovanje črnih menihov med poganskimi Sasi, notranji boj poganstva s krščanstvom in zmago krščanske resnice. Junak Elmar dolgo kljubuje izkušnemu in učenemu priorju, a slednjič se ne more več ustavljati; krščanska resnica in milost božja zmagata in Elmar se dá krstiti. — Leta 1881. je izdal Weber svoje izbrane

pesmi, ki sicer na zunaj niso dosegle tolike slave, kakor njegov epos, ki se pa vendar lahko merijo z njegovim najslavnejšim delom. Globoko versko prepričanje in veselo upanje na boljšo bodočnost odseva iz vseh Weberjevih del. Weber je spesnil tudi najboljše nabožne pesmi v zadnjih desetletjih; odlikujejo se posebno njegove pesmi v čast Mariji: »Marienblumen«. — Leta 1892. je izdal idilični epos »Goliath«, ki je poln krasnih prizorov. Nekaka oporoka svetu so zadnje Weberjeve pesmi »Herbstblätter«, ki so pa izšle šele dve leti po pesnikovi smrti. — Umrl je Weber dne 5. aprila 1894 v Nieheimu, malem mestu na deželi, kjer je bival od l. 1887. v lastnem domu. V domačem kraju, ljubi mu deželi westfalski, je deloval Weber, v domači zemlji počiva njegovo truplo. Njegov grob krasijo rože in pred njim se dviga križ z napisom na podstavku:

»Und schlaf ich längst schon unter Friedhofslinden,
Das sollst du stets bewahren im Gedächtnis
Als meiner Liebe teuerstes Vermächtnis:
Es ist kein Heil, als nur im Kreuz zu finden.«

— Najboljšo biografijo pesnikovo je napisal dr. Julius Schwering (Paderborn 1900), zelo zanimivo razpravo pa nam je podala dr. Marie Speyer: Friedrich Wilhelm Weber und die Romantik (Regensburg 1910). — Dandanes tudi protestantje priporočajo Weberjeva dela, naj se dajo v roke šolski mladini, dočim so bile poprej njih sodbe krivične največjemu nemškemu katoliškemu pesniku. F. R.

GROBNI SPOMENIK MARIJE BURGUNDSKE, ŽENE CESARJA MAKSA I.

LUKA VILHAR

urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4

priporoča prečastiti duhovščini in slav.
občinstvu svojo veliko in bogato zalogo

priložnostnih daril

kot ure, verižice, uhane, zapestnice itd.
po najnižjih cenah.

Za solidno in točno postrežbo se jamči.

I. KETTE

Ljubljana, Franca Jožeta c. 3.

Klobuki, čepice, perilo, kravate,
palice, dežniki, galoše, toaletne
potrebščine itd. Vsi predmeti za
telovadbo, turistiko in drug šport.

Knjigoveznica

„Kat. tisk. društva“

v Ljubljani

se priporoča :

v izvršitev vsakovrstnih
knjigoveških del.

Knjižnicam znanen popust. Solidno delo, zmerno cene.

Kupujte edino

„Sava“-kremo

(čistilo)

Dobiva se povsod.

Fr. P. Zajec, izprašani Ljubljana, Stari
optik, trg 9

priporoča svoj dobro urejeni optični zavod
kakor tudi različne vrste naočnikov, očal-
cev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila
očal, očalcev itd. izvršuje dobro in cenol

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev in
trgovec glasbil

Ljubljana, Poljanska c. 13.

Velika zaloga prvovrstnih glasovirjev, pianin,
harmonijev, gosli, tamburic, kitar, citer in vsega
glasbenega orodja. Najboljše strune (Wachold
in druge). Zavod za uglaševanje ter popravila
vseh glasbil. Jamčim pismeno 10 let. Posoje-
valnica glasovirjev in harmonijev po najnižjih
cenah. — Dobro blago se samo hvali.

Telovadne priprave in orodje, vsako-
vrstne gospodinske in gospodarske pred-
mete, kuhinjsko opravo, železno pohištvo,
orodje, raznovrstno železnino, nagrobne
križe in prvovrstne poljedelske stroje
priporoča prva domača tvrdka te stroke

Fr. Stupica v Ljubljani

Marije Terezije cesta števil. 1

veletrgovina z železnino in razpošiljalnica
poljedelskih strojev.

K. A. KREGAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Trgovina z usnjem
na debelo in drobno

Bogata zaloga raznovrstnega
usnja in črevljarskih potrebščin

Glavna zaloga

Sava-kreme

v korist obmejnim Slovencem!

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavb-
nega odbora za zidanje nove cerkve
v Šmihelu pri Žužemberku, da je gosp.

Rajko Sušnik

umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst
novih oken, krasno in umetno v got-
skem slogu, v splošno zadovoljnost in
po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avgusta 1909.

Za stavbni odbor:

Frančišek Gabršek,
župni upravitelj.

Trgovina oljnatih barv, fir-
nežev in lakov ter vseh v to
stroko spadajočih
predmetov

Brata Eberl

slikarja napisov, pleskarska mojstra

Miklošičeva cesta št. 4

nasproti „Uniona“

Priporoča se preč. duhovščini
in p. n. občinstvu
v vsakem oziru
kot priznana solidna tvrdka

Prodajalna Katol. tisk. društva (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo

: šolskih :
in pisarniških
potrebščin

kakor: raznovrstni papir, zvezke, no-
teze, razne zapisnike, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila,
trikote, šestila, barve, čopiče, razno-
vrstne razglednice in devocionalije.